

Vakıflar Genel Müdürlüğü

Osmanlı Devleti'nde vakıflar, Tanzimat devrine kadar, kendilerine vakıf hukukunun verdiği geniş yetkilere dayalı olarak, kurucuların vakfiyelere yazdırdığı hükümlerle, mütevellî ve nazırlar tarafından yarı özerk bir statü ile idare edilmişlerdi. İkinci Mahmud (1808-1839) döneminden itibaren Osmanlı Devleti'nin idarî yapısında takip edilmeye başlanan merkeziyetçi siyaset, vakıfların idaresine de yansımıştır. Bu siyaset çerçevesinde 1826 yılında Evkaf-ı Hümâyûn Nezâreti kurulmuş, bu nezârete bağlı olarak, eyaletlerde Evkaf Müdürlükleri oluşturulmuştu. Evkaf Nezâreti'nin kuruluşundan sonra taşradaki "Muaccelât Nezâretleri" birleştirilerek, vilâyetler ile önemli sancaklara 1835 yılında birer "Muaccelât Müdürü" tayin edilmişti. Muaccelât Müdürleri'nin yeterli olmaması üzerine, 22 Haziran 1842 tarihli bir fermanla söz konusu idarî birimlere müstakil memurlar görevlendirilmiştir. Bugünkü anlamda taşra Evkaf Müdürlüklerinin teşekkülü ancak 1845 yılından sonra gerçekleştirilmiştir. 1863 yılında taşradaki vakıfların idaresi, evkaf idarecilerinin görev ve sorumlulukları 9 fasıl ve 56 bentten oluşan bir lâyiha ile yeniden düzenlenmiş; vilâyet merkezlerine muhasebeci, sancaklara müdür, kazalara evkaf memuru tayin edilmiştir. Bu yeni yapılanma ile Evkaf Nezâreti, Osmanlı İmparatorluğu içinde bütün zamanların en geniş teşkilâtına ulaşmıştır. Ancak devlet, kamu harcamalarında tasarrufa gitmek için 1878 yılında vilâyet ve müstakil mutasarrıflıklardaki evkaf muhasebeciliklerini müdürlüğe çevirmiştir. Böylece bugünkü Vakıflar Bölge Müdürlükleri teşekkül etmiştir. Bundan sonra Osmanlı Devleti'nde vakıflar, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışına kadar, Evkaf-ı Hümâyûn Nezâreti teşkilâtı tarafından yönetilmiştir. Vakıflar, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışından sonra, 2 Mayıs 1920 tarihli "İcrâ Vekillerinin Sûret-i İntihâbına Dair Kanun" ile Şer'îye ve Evkaf Vekâleti'ne bağlanmıştır. Şer'îye ve Evkaf Vekâleti, yeni oluşturulan 11 kişilik İcrâ Vekilleri Heyeti'nin içinde yer almıştır. Evkaf işleri, 1921 Anayasası'nın 11'inci maddesine göre, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin çıkaracağı kanunlar çerçevesinde, "Vilâyet Şûrası"na bırakılmıştır. Şer'îye ve Evkaf Vekâleti'nin idarî süreci, 2 Mayıs 1920'den 3 Mart 1924 tarihine kadar, 3 yıl 10 ay 1 gün sürmüştür. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 1 Kasım 1922'de Saltanatın kaldırılması kararından yirmi gün sonra Evkaf-ı Hümâyûn Nezâreti lağvedilmiştir. Bundan sonra vakıflar, Şer'îye ve Evkaf Vekâletine bağlı olarak, Vakıflar Umum Müdürlüğü tarafından yönetilmiştir. Şer'îye ve Evkaf Vekâleti dönemi vakıflar için Evkaf-ı Hümâyûn Nezâreti'nden Vakıflar Umum Müdürlüğüne bir geçiş dönemi olmuş, merkez teşkilâtında bazı yeni düzenlemeler yapıldığı halde, taşra teşkilâtı mevcut durumunu korumuştur. Saltanatın kaldırılması, Cumhuriyetin ilânı ve Atatürk'ün Cumhurbaşkanı seçilmesinden sonra hükümet, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temellerini oluşturmak için gerekli inkılâp hareketlerine yönelmiştir. Bunun için Atatürk, 1 Mart 1924 günü Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 5'nci çalışma yılı açış konuşmasında; Cumhuriyetin esasları, eğitim birliği ve dinin siyaset vasıtası olmaktan çıkarılması gibi meselelerin üzerinde durdu. Türkiye Büyük Millet Meclisi de, 3 Mart 1924 tarihli 1'nci oturumunda; Hilâfetin ilgası ve Osmanlı hanedanının Türkiye'nin dışına çıkarılması; Şer'îye ve Evkaf Vekâleti ile Erkân-ı Harbiye Vekâletinin kaldırılması ve Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun çıkarılması gibi, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temelleri mahiyetinde, birbirinden önemli kanunlar çıkarmıştır. Şer'îye ve Evkaf Vekâleti, söz konusu 3 Mart 1924 tarihli 1'nci celsede 429 sayılı kanun ile kaldırıldı. Kanunun 1'nci maddesi ile "...Dinî mübini İslâm'ın... itikâdât ve ibâdâta dair bütün ahkâm ve mesâlihînin tedviri ve müessesât-ı dinîyenin idaresi için Cumhuriyetin makarrında bir Diyanet İşleri Reisliği makamı tesis edilmiştir". Aynı kanunun 7'nci maddesinde vakıflar ile ilgili olarak, "evkaf umuru milletin hakiki menâfi'ine muvâfık bir şekilde halledilmek üzere bir Müdüriyet-i Umûmiye halinde şimdilik Başvekâlet'e tevdi edilmiştir". Daha açık bir söyleyişle Türkiye Büyük Millet Meclisi, 429 Sayılı Kanun ile Şer'îye ve Evkaf Vekâleti'ni kaldırmış, yerine Diyanet İşleri Başkanlığı ile Vakıflar Umum Müdürlüğü'nü kurmuştur. Bu yeniden teşkilâtlanma sürecinde, eski vakıfların tasfiyesi ve küçültülmesi için 21 Mart 1926 tarihinde "vakıfların

tasfiyesine müteallik bir projenin Dâhiliye, Maliye, Maarif, Ticaret, Sıhhiye ve Muâvenât-ı İçtimaiye vekâletleri ile Evkaf Müdüriyet-i Umumiyesi'nden tayin olunacak birer yüksek memurun iştirakiyle teşkil edilen komisyon tarafından hazırlanan rapora göre; Vakıf medreseler, kütüphaneler ve türbeler Maarif Vekâletine; mektep ve zâviyeler Özel İdarelere; şehir içerisindeki arsa ve araziler ile mezarlık, çeşme ve sular belediyelere; vakıf ormanlar Orman Genel Müdürlüğüne; vakıf çiftlikler Tarım İşletmelerine; vakıf madenleri ilgili kamu kurumlarına; vakıf zeytinlikler topraksız köylülere; akarı ve hayratı aynı köyde bulunan vakıflar da köy tüzel kişiliklerine devredilmiştir. Atatürk devrinde (1923-1938) vakıflar, 3 Mart 1924 tarihinden sonra Başbakanlığa bağlı bir "Umum Müdürlük" olarak teşkilatlanmaya başlamış ve vakıf işlerini yürütmüştür. Bu süreçte Ankara'da Teftiş, Personel ve Muhasebe daireleri oluşturulmuş; Orman ve Arazi, Mülhak, Mahlûlat, Levazım ve Mebanî, Nükud-ı Mevkufe, Akarat, Kuyûd-ı Vakfiye gibi bazı müdürlükler faaliyetlerini İstanbul'da sürdürmüştür. Merkez teşkilâtına ait bu birimler, kurumsal altyapı oluşturulunca Ankara'ya taşınmıştır. Bu dönemde, diğer alanda olduğu gibi, vakıflarla ilgili pek çok yeni yasal düzenleme yapılmıştır. 17 Şubat 1926 tarihinde kabul edilen Türk Medeni Kanunu, âmir hükmüyle "evkaf hakkında ayrıca bir tatbikat kanunu" neşri zorunluluğu istemiştir. Medenî Kanun öncesinde kurulan vakıflar ise yine vakıf adıyla eski hukuka göre yönetilmeye devam edilmiştir. Bunun için Tatbikat Kanunu'nun âmir hükmü uyarınca, 1929 yılında İsviçre'den getirilen Profesör H. Lehman'a eski vakıfların idaresi ile ilgili bir taslak hazırlattırılmıştır. Bu kanun uzun bir süre tartışıldıktan sonra "Vakıflar Kanunu" olarak 2762 sayılı ile 5 Haziran 1935 tarihinde kabul edilerek, 1936 yılı başında yürürlüğe girmiştir. Vakıflar idaresindeki asıl değişiklikler, "2762 Sayılı Vakıflar Kanunu" ile yapılmıştır. Bu hukukî düzenlemeden sonra vakıflar, eski ve yeni vakıf olarak ikiye ayrılmıştır. *Mazbut, mülhak, cemaat* (azınlık) ve *esnafa mahsus vakıf* olarak kategorize edilen eski vakıflar, 2762 sayılı Vakıflar Kanununa göre, 1926 yılından sonra "tesis" adıyla kurulan *yeni vakıflar* ise Türk Medeni Kanunu'na göre yönetilmiştir. 2762 sayılı kanuna göre, (md.1) 4 birinci teşrin 1926 tarihinden önce vücut bulmuş vakıflardan: a) Bu kanundan önce zaptedilmiş bulunan vakıflar, b) Bu kanundan önce idaresi zaptedilmiş vakıflar, c) Mütevellîliği bir makama şart edilmiş vakıflar, d) Kanunen veya fiilen hayrî bir hizmeti kalmamış olan vakıflar, e) Mütevellîliği vakfedenlerin fûrû'undan başkalarına şart koşulmuş vakıflar, Vakıflar Umum Müdürlüğüne idare olunur. Bunların hepsine birden *mazbut vakıflar* denilmiştir. Mütevellîliği vakfedenlerin fûrû'una şart edilmiş vakıflara *mülhak vakıflar* denilmiş ve bu vakıflar mütevellîleri tarafından idare olunmuştur. Mütevellîler Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün ve Genel Müdürlük de *İdare Meclisi*'nin kontrolü altındadır. Rum, Ermeni, Yahudi ve Süryanî cemaatlerine (*azınlık vakıfları*) ve bazı *esnafa mahsus* [cemaat] *vakıflar* ise, bunların herbiri ayrı bir tüzel kişiliğe sahip olup, mensupları tarafından seçilen kişi veya kurullarca yönetilmiş, ilgili makamlarla Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından teftiş edilmiş ve denetlenmişlerdir. Aynı kanunla, Vakıflar Genel Müdürlüğü bünyesinde bir kontrol ve karar organı olarak, *İdare Meclisi* kurulmuş, Genel Müdürlük'ün katma bütçe ile yönetileceği, mütevellî tayinlerinin Genel Müdürlükçe yapılacağı, *mukataalı* ve *icareteynli* vakıf mallarının tasfiyesi yoluna gidileceği hükümleri getirilmiştir. 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'ndan önce veya bu süreçte mütevellîliğine el konularak mazbuta alınan vakıfların bazılarında, vakıf şartı gereği evlatların, vakıflardan intifa hakkı meselesi ortaya çıkmıştı. "Vakıflarda intifa haklarının ne suretle tespit ve 'itâ edileceği hakkındaki Ek Nizamname"nin 6.1.1938 tarihinde uygulanmaya konulmasından sonra intifa hakkına müstahak olan vakıf evlatlarından bazıları kendi vakıflarının gelirlerinden istifade etmeye başlamışlardır. *Cemaat vakıfları* [azınlık vakıfları] konusunda ise 1936 yılında bir düzenleme yapılmıştır. Lozan Anlaşması'nın hukukuna uygun olarak, vakıf senedi yerine geçmek üzere cemaat tüzel kişilikleri için birer beyanname istenmişti. Bu beyannamede gösterilen mallar vakfın akarı, harcama yerleri de vakfın hayrâtı olarak kabul edilmişti. 1936 yılında yapılan bu düzenlemedeki amaç o tarihe kadar, varlık gösteren resmî veya gayri resmi tüzelkişilikleri, müslim-gayrimüslim ayrımı yapılmadan Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün denetimi altına almaktır. 1936 Beyannamesine göre, 220

civarında tüzel kişilik vakıf olmak için müracaat etmiştir. Bugün Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün denetimine tâbi "mensuplarınca seçilmiş kişi veya heyetler" tarafından idare edilen 162 adet cemaat ve esnafa mahsus vakıf bulunmaktadır. Türk Medeni Kanunu yeni "*belli bir ırk veya cemaati desteklemek için vakıf*" kurmayı yasaklamış olduğundan, cemaat vakıflarının artması da söz konusu değildir. Ancak Türkiye'de, hâlen azınlık hakkına sahip vatandaşlar ise Türk Medeni Kanunu'na göre -diğer Türk vatandaşları gibi- vakıf (Yeni Vakıf) kurabilmekte ve vakıflarının amaçları doğrultusunda faaliyetlerde bulunabilmektedirler. 5 Haziran 1935 tarihinde kabul edilerek, 1936 yılı başında yürürlüğe giren 2762 sayılı "Vakıflar Kanunu"ndan sonra, bu yasa gereği, yöneticisi kalmamış eski vakıflar, zamanla, mazbutaya alınmıştır. Dolayısıyla 1936 yılından sonra *mazbut vakıflar* ile Türk Medenî Kanununa dayalı olarak kurulan *yeni vakıfların* sayısı artarken eski vakıfların sayısı azalmıştır.

Atatürk, asırlardır Türkiye'nin sosyal ve kültürel kurumlarını finanse eden vakıfların önemini, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına seçilişinden siyasî hayatının sonuna kadar, hemen her fırsatta belirtmiş, vakıf eserlerin tamir ve termimi meselesini dikkatle takip etmiştir. Nitekim 1 Mart 1922'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 3'ncü Toplantı açış konuşmasında: "*Vakıflarla ilgili konulara gelince; bilinmektedir ki vakıflar memleketimizin mühim bir servetini teşkil eder. Bu servetten millet ve memleketin gerektiği şekilde istifade edebilmesi için Şer'iyeye Vekâletle beraber bütün Heyet-i Vekile'nin ve hatta Meclis-i Âlî'nin bu hususu ehemmiyetle tetkik ile bu büyük müessesenin haraplıktan korunmasını ve memlekete faydalı bir hale konulmasını temenni eylerim. Efendiler! Evkafın hikmet-i mevzuu nazarı dikkate alınınca; bunun dinî müesseseler ile beraber hizmet ve sosyal dayanışmayı hedeflediği ortaya çıkar. Vakıfların imarethaneler, bîmarhâneler, hastahaneler, kütüphaneler, kervansaraylar, hamamlar, çeşmeler, mektepler, medreseler ve diğer irfan müesseselerini kapsamış olması, vakıflara ait konuların çözümünde uyulması zorunlu olan esasları göstermektedir*" sözleriyle izâh etmektedir. Bu konuşmadan bir yıl sonra 1 Mart 1923 tarihinde yine Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 4'ncü Toplantı Yılı'nın açış konuşmasında;

"*Efendiler, Geçen sene zarfında Evkaf Vekâleti; dînî ve hayrî yapıların tamir ve inşaatında oldukça mühim bir faaliyet göstermiştir. Yapılan tamirler, yurdun çeşitli yerlerinde olmak üzere toplam; 126 cami ve mescit ile 31 medrese ve mektep, 22 su yolu ve çeşme, 175 akar ve 26 hamama ulaşmıştır. 339 (1923) senesinde İstanbul'a ait olup, şimdiye kadar teşkilâtsizlik yüzünden ihmal edilen bentlerin tamirâtı ciddiyetle göz önüne alınarak; bu hususta bir kanun tasarısı hazırlanıp, Türkiye Büyük Millet Meclisine sevk edilmiştir ve adı geçen Kanunun Yüce Meclis tarafından kabulü halinde İstanbul'da susuzluk tehlikesine maruz kalan halk ve dinî yapıların su ihtiyacı mümkün olduğu kadar azaltılacaktır. Toplamı önemli bir miktara ulaşan vakıflar, giderlerinin hiçbir denetime tutulmadan harcanması uygun olmadığı gibi, devamlı olarak halk tarafından yapılan şikâyetlerin bir an önce tetkiki mümkün olmadığından, yeniden Teftiş Kurulu oluşturulması bütçeye konmuştur. Aylık 25, 50 kuruş gibi küçük bir ücretle hizmetlerini yürütmekte olan din görevlilerinden 487 kişinin maaşlarına şimdiye kadar 13006 lira zam yapılmış ve bu sene içinde bir o kadar lira zam kararlaştırılmıştır. Efendiler! Geçen sene arz etmiştim. Bu sene de tekrara mecburum ki, vakıflar konusu mühimdir. Memleket ve milletin hakiki menfaati yönünden tetkik ve günün gereklerine uygun bir şekilde çözülmesi lâzımdır, çok gereklidir*" sözleriyle de bir yıl sonra vakıf eserlerinin ayakta kalabilmesi için yapılanları anlatmaktadır. Hatta sonraki yıllarda çıktığı yurt gezilerinde vakıfların durumunu mahallerinde görüp, tamir ve termimleri için Cumhuriyet hükümetlerini harekete geçirmiştir. Nitekim 19 Şubat 1931 tarihinde Konya'dan Başvekil İsmet İnönü'ye "acele ve mühimdir" uyarısıyla çektiği telgrafta şunları belirtmektedir: "*Başvekil İsmet Paşa Hazretlerine, son tetkik seyahatlerimde muhtelif yerlerdeki müzeleri ve eski sanat ve medeniyet eserlerini de gözden geçirdim:*

1. İstanbul'dan başka Bursa, İzmir, Antalya, Adana ve Konya'da mevcut müzeleri gördüm. Bunlarda şimdiye kadar

bulunabilen bazı eserler muhafaza olunmakta ve kısmen de ecnebi mütehasşisların yardımıyla tasnif edilmektedir. Ancak memleketimizin hemen her tarafında emsalsiz defineler halinde yatmakta olan kadim medeniyet eserlerinin ilerde tarafımızdan meydana çıkarılarak ilmi bir surette muhafaza ve tasnifleri ve geçen devirlerin sürekli ihmali yüzünden pek harap bir hale gelmiş olan âbidelerin muhafazaları için Müze Müdürlüklerine ve hafriyat işlerinde kullanılmak üzere (Arkeoloji) mütehasşislarına kat'î lüzum vardır. Bunun için Maarifçe harice tahsile gönderilecek talebeden bir kısmının bu şubeye tahsisi muvafık olacağı fikrindeyim.

2. Konya'da asırlarca devam etmiş ihmaller sebebiyle büyük bir harabi içinde bulunmalarına rağmen sekiz asır evvelki Türk medeniyetinin hakiki mimari şaheserleri sayılacak kıymette bazı mebani vardır. Bunlardan bilhassa Karatay Medresesi, Alâeddin Câmii, Sahip Ata Medrese Câmii ve Türbesi, Sırçalı Mescid ve İnce Minareli Câmii derhal ve müstacelen tâmire muhtaç bir haldedirler. Bu tamirin gecikmesi abidelerin kâmilen indirasını mucip olacağından evvelâ asker işgalinde bulunanların tahliyesinin ve kâffesinin mütehasşis zevat nezaretiyle tamirinin temin buyurulmasını rica ederim. M. Kemal”.

Atatürk, 1 Mart 1923 tarihinde TBMM'nin 4. yasama yılı açış konuşmasında söylediği: “Evkaf meselesi mühimdir. Memleket ve milletin hakiki menfaati nokta-i nazarından tetkik ve icabat-ı asriyeye muvafık bir şekilde hallolunmak lâzımdır, elzemdir” sözüyle, hem vakıfların önemini vurgulamış hem de gelecek yıllarda vakıfların asra uygun hizmet üreten kurumlar haline getirilmesi için bazı adımların atılacağına işaretini vermiştir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü, kısaca “Vakıflar Kanunu” olarak isimlendirilen 5 Haziran 1935 tarihli, 2762 sayılı kanuna dayalı olarak 1936 yılından 1980'li yıllara kadar, bugünkü vakıf Küçük Tiyatro binasının üst katında faaliyetlerini sürdürmüştür. 27.6.1956 tarihinde 6760 Sayılı Vakıflar Umum Müdürlüğü Vazife ve Teşkilâtı Hakkındaki kanun kabul edilmiştir. 6760 Sayılı Kanun 8.6.1984 tarih ve 227 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnâme ile değiştirilerek bugünkü Teşkilât Kanunu çıkarılmıştır. İşte Vakıflar Genel Müdürlüğü, Türkiye'de vakıfları 227 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 2. Maddesine göre; a) “Vakıf mallarını ekonomik şekilde işletmek, mimari veya tarihi değeri olup yönetimi vakfa ait olan eski eser yapıları muhafaza ve imar etmek, b) Vakfa ait müesseseleri gayelerine göre yaşatmak, c) Vakıf paraları nemalandırmak, d) Mütevellileri tayin, gerektiğinde azletmek, e) Görev ve hizmetleri ile bütün vakıfların vakfiyelerinde veya vakfiye yerine geçen hüccet, berat, ferman gibi belgelerden veya vakıf senetlerinde yazılı hayri, sosyal, kültürel ve ekonomik şart ve hizmetleri yerine getirmek, f) Vakfiyelerde öngörülen hizmetlerin en iyi bir şekilde yerine getirilebilmesini sağlamak için vakıf hükmü şahsiyetini korumak şartı ile gerektiğinde vakıf gayrimenkulleri değiştirerek daha fazla gelir getirici yatırımlara tahsis etmek, g) Kanun, tüzük ve yönetmeliklerle kendisine verilen diğer görev ve hizmetleri yapmak” şartlarıyla yönetmektedir. 2000'li yıllardaki bir araştırmaya göre, Vakıflar Genel Müdürlüğü yönetiminde Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemlerinden intikal eden 35.000 civarında vakıf senedinin hayatiyet verdiği 5376 mazbut, 334 mülhak, 161 esnaf ve cemaate (azınlıklara) ait eski vakıf ile 1926 yılında kabul edilen Türk Medeni Kanunu'ndan sonra kurulan 4256 yeni vakıf faaliyet göstermektedir. Bu vakıflardan mazbut ve mülhak vakıflara ait 43.895 adet taşınmaz mal bulunmaktadır. Bunların 28.700 adedi mazbut akar, 6314'ü mülhak akar, 5995 adedi mazbut hayrat, 2886'sı mülhak hayrattır. Taşınmazların 9289'u eski eser tescilli tarihi yapıdır. Osmanlı Devri'nden Cumhuriyet'e intikal eden 321.989 Türk Lira sermayeli, Vakıf Paralar Müdürlüğü yerine, “her türlü bankacılık faaliyetlerinde bulunmak” üzere 11.01.1954 tarih ve 6219 Sayılı Kanun ile “Türkiye Vakıflar Bankası TAO.” kurulmuştur. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından, bu vakıfların gelirleriyle, bütün vakıf akar ve hayrat kurumlarının tamir ve termimi yapılmakta, Türkiye genelinde var olan 59 orta öğretim öğrenci yurdunda 11.570 öğrenciyi bakılmakta, 30 imarette 6985 yoksul vatandaşa günde bir öğün sıcak yemek verilmekte,

1200 yardıma muhtaç vatandaşa da maaş verilmektedir, İstanbul'da bulunan 650 yatak kapasiteli Bezm-i Âlem Vâlide Sultan Vakıf Gurebâ Hastahanesi'nde de sağlık hizmetleri sunulmaktadır. Bunlara ek olarak 13.07.1967 tarih 903 Sayılı Kanuna göre eğitim, sağlık, sosyal yardım ve dayanışma amaçlı olarak kurulan, kuruluş senedine göre idare edilen, 2000'li yıllarda sayıları 2857'ye ulaşan yeni vakıfları da nezaret etmektedir.

Mustafa ALKAN

KAYNAKÇA

Adana Şer'ıye Sicili, nr: 10/ 118- 120; Belge: 317- 325.

AKYILDIZ, Ali, **Tanzimat Dönemi Osmanlı Merkez Teşkilâtında Reform (1836- 1856)**, Eren Yayıncılık, İstanbul 1993.

ALKAN, Mustafa, "Tanzimat'tan Sonra Vakıfların İdaresinde Yeniden Yapılanmaya Dair Bir Örnek: Adana Evkaf Müdürlüğü", **OTAM**, 19, Ankara- 2006, s.13-31.

ATATÜRK, Mustafa Kemal, **Nutuk**, Cilt II, MEB, İstanbul 1982.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 1921, 18/ 224-2; BCA, 1923, 18/ 224-12; **BCA**, 1926, 18/223-11/ 1-7.

BERKİ, Şakir, "Vakfın Mahiyeti", **Vakıflar Dergisi**, S VIII, Ankara 1969, s.1-9

Düstur I/II, 1289: 146-169; **Düstur** III/1, 1929: 6, 196, 221; **Düstur** III/ 3, 1929: 149; **Düstur** III/ XVI,1935: 586; **Düstur** III/ XVII, 1936: 1433; **Düstur** I/VIII: 628-632; **Düstur** III/ V, 1931: 665.

Düstur XXIII, 1984, s.717

İNAL, İbnülemin Mahmud Kemal, Hüseyin Hüsameddin Efendi, **Evkaf-ı Hümâyûn Nezâreti'nin Tarihçe-i Teşkilâtı ve Nuzzârın Terâcim-i Ahvâli**, İstanbul 1335.

İPŞİRLİ, Mehmet, "II. Mahmud Döneminde Vakıfların İdaresi", **Sultan II Mahmud ve Reformları Seminerleri**, İstanbul 1990, s.54.

KETEN, Mustafa, "Vakıf Kültürü ve Yönetimi", **Cumhuriyet 1923-1998 Dönemi Değerlendirmesi IV**, Yeni Türkiye Yayını, s.2706- 2713.

ÖZTÜRK, Nazif, "Cumhuriyet Döneminde Vakıflar", **Cumhuriyet 1923-1998 Dönemi Değerlendirmesi IV**, Yeni Türkiye Yayını, s.2714-2728

ÖZTÜRK, Nazif, "Vakıflarda Merkezî Yönetime Geçişin Arka Planı: Evkaf Umum Müdürlüğünün Kurulması", **Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Temel Dinamikleri Açısından 3 Mart 1924 Yasaları ve Günümüze Yansımaları Sempozyumu Bildirileri**, Yay. Haz. Hale Şıvgın, Gazi Üniversitesi ATAUM, Ankara 2007, s.85-126.

ÖZTÜRK, Nazif, **Türk Yenileşme Tarihi Çerçevesinde Vakıf Müessesesi**, TDV Matbaası, Ankara 1995.

Resmî Gazete, 1954, 8608/ 6219

Vakıf Kayıtlar Arşivi, Ahkâm Defteri (AD), nu: 966/ 319- 321; AD. 967/ 84, 241; AD. 968/ 31, 114: AD. 972/ 63- 64; AD. 974/ 56-57.

YAZIR, M. Hamdi, **Ahkâmu'l-Evkaf**, Yay. Haz. N. Öztürk, TDV. Matbaası, Ankara 1995.

YEDİYILDIZ, Bahaeddin, "İslâm'da Vakıf", **Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi**, XIV, Çağ Yayınları, İstanbul 1989, s.66.

Vakıf Apartmanı: 1930'lardan 1980'lere üst katı Vakıflar Genel Müdürlüğü olarak kullanılmış, şimdi Küçük Tiyatro Binası'dır (Fotoğraf: Seyfi Başkan)

28/11/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/vakiflar-genel-mudurlugu/?pdf=3282> adresinden erişilmiştir